

1. mgr. 69. gr. laga nr. 85/1936 að vísa máli þessu frá dómi. Rétt þykir, að hvor aðilja beri sinn kostnað af málinu.

Hrafn Bragason borgardómari kvað upp dóm þennan ásamt með-dómendum Helga V. Jónssyni borgarendurskoðanda og Ægi Ólafssyni framkvæmdastjóra.

Dómsorð:

Máli þessu er vísað frá dómi ex officio. Hvor aðili skal bera sinn kostnað af málinu.

Fimmtudaginn 10. október 1974.

Nr. 5/1974: **Ákærvaldið**
(Þórður Björnsson ríkissaksóknari)
gegn
Jóhanni Severin Walderhaug
(Ólafur Þorgrímsson hrl.)
og
Baldri Ólafssyni
(Axel Kristjánsson hrl.).

Dómendur:

hæstaréttardómararnir Benedikt Sigurjónsson, Ármann Snævarr,
Björn Sveinbjörnsson, Einar Arnalds og Logi Einarsson.

Brot gegn 157. gr. og 249. gr. almennra hegningarlaga.

Dómur Hæstaréttar.

Sakarefni er rækilega lýst í hinum áfrýjaða dómi.

Eftir uppsögu héraðsdóms hefur framhaldsrannsókn verið háð. Meðal annarra kom þá eiginkona Péturs Karls Andrés-sonar, Alda Jensdóttir, fyrir dóm. Staðfesti hún undirritun

sína undir skjal það, sem greinir í héraðsdómi og varðar leyfi til veðsetningar á húseigninni Langagerði 40 í Reykjavík. Kveður hún eiginmann sinn hafa skýrt sér frá því, nokkrum vikum eða mánuðum áður en til undirritunar skjalsins kom, að ákærði Jóhann hefði mælt til þess við hann, að hann „léti sér í té tryggingu“ vegna verks, sem hann hygðist framkvæma. Hún getur þess, að ákærði Jóhann sé hvorki skyldur þeim hjónum né venslaður og ekki sé hann sérstakur heimilisvinur þeirra. Ákærði Jóhann kom einnig fyrir dóm við framhaldspröfun. Kveðst hann hafa óskað eftir því við Pétur Karl Andrésson, að hann léti sér „í té tryggingu vegna byggingar Leirulækjarskólans, sem hann hugðist bjóða í“, og hafi þetta gerst í samtali, sem fram hafi farið „í mesta lagi hálfum mánuði áður en þau hjónin undirrituðu skjalið“. Vitnið Pétur Karl Andrésson skýrir svo frá í dómi við framhaldsrannsóknina, að fjárskiptum þeirra ákærða Jóhanns um mánaðamótin október-nóvember 1970 hafi verið svo farið, „að þeir áttu hvorugur hjá hinum, en Jóhann hafði samþykkt víxil að upphæð kr. 60 þús. vegna skuldar sinnar við trésmiðjuna í Defensor, sem nam um þessi mánaðamót kr. 56.569.00, en vitnið var einn af þremur eigendum trésmiðjunnar“. Kveður vitnið Pétur, að ákærði Jóhann hafi fyrst mælt til þess, að það léti honum í té tryggingu „tveimur til þremur vikum, áður en þau hjónin undirrituðu skjalið“.

Bú ákærða Jóhanns var tekið til gjaldþrotaskipta með úrskurði skiptaréttar Reykjavíkur 29. janúar 1971. Skiptum í búinu lauk 17. maí 1973. Af hálfu Útvegsbanka Íslands var lýst kröfum í búinu að fjárhæð kr. 1.972.445.30, en eigi er sýnilegt, að kröfum hafi verið lýst af hálfu trésmiðjunnar í Defensor eða eigenda hennar.

Úrskurður uppboðsréttar Reykjavíkur frá 5. janúar 1973, þar sem synjað var kröfu Útvegsbanka Íslands um uppboð á húseigninni Langagerði 40 í Reykjavík á grundvelli tryggingarbréfs frá 30. nóvember 1970, var staðfestur að niðurstöðu til með dómi Hæstaréttar 11. mars 1974.

Samkvæmt gögnum máls var húseignin Langagerði 40 í Reykjavík þinglýst eign Péturs Andréssonar í nóvember 1970.

I.

Ákærði Jóhann Severin Walderhaug.

Svo sem rakið er í héraðsdómi, skýrði ákærði Jóhann svo frá þegar í fyrsta þinghaldi, er hann var yfirheyrdur, að um það hafi verið rätt milli hans og Péturs Karls Andréssonar, „að þessi trygging væri bundin við umrætt verk (þ. e. byggingu Leirulækjarskóla). Enn fremur hafi verið rätt um það þeirra á milli, að þetta skjal yrði einungis sýnt bankanum til að sanna, að trygging yrði fyrir hendi, en þegar til veðsetningar kæmi, mundi kærandi (þ. e. Pétur Karl) og kona hans skrifa undir sérstakt veðleyfi“. Við þennan framburð hefur ákærði staðfastlega haldið síðar. Telur hann, að trygging hafi að jafnaði numið 10% af tilboðsfjárhæð, en samkvæmt gögnum máls var fjárhæð tilboðs, er hann gerði í ofangreint verk, alls kr. 6.420.000.00. Er tilboðið dagsett 17. nóvember 1970. Óljóst er af gögnum máls, hvort rätt hafi verið um tiltekna fjárhæð, sem trygging ætti að nema, í viðræðum þeirra ákærða Jóhanns og Péturs Karls, en vitnið Pétur Karl kveðst á dómþingi 28. mars 1973 „ekki vilja alveg synja fyrir, að Jóhann kunni að hafa minnst á einhverjar upphæðir í umrætt sinn (þ. e. þegar framangreint skjal var undirritað), þótt hann muni ekki eftir því nú“.

Ákærði Jóhann kveðst í framburði, sem rakinn er í héraðsdómi, hafa heyrt það hjá starfsmanni í byggingardeild borgarverkfræðings, „nokkru eftir að tilboðin voru opnuð“, að „öll tormerki væru á því, að hann fengi umrætt verk“. Ekki er til hlítar ljóst, hvort ákærða Jóhanni var kunnugt, að tilboði hans yrði eigi tekið af hálfu Reykjavíkurborgar, þegar hann undirritaði tryggingarbréf til handa Útvegsbanka Íslands hinn 30. nóvember 1970.

Ákærði Jóhann hefur gengist við því fyrir dómi, að sér hafi verið ljóst, að skjal það, er þau hjónin Alda Jensdóttir og Pétur Karl Andrésson undirrituðu varðandi veðsetningu eignarinnar Langagerðis 40, væri bundið við það, að yfirlýsingin yrði notuð til þess að stuðla að bankatryggingu vegna tilboðs hans í ákveðið verk. Fær framburður ákærða stoð í því, sem í ljós er leitt um aðdraganda að útgáfu skjalsins. Veð-

bréf það, sem ákærði Jóhann undirritaði 30. nóvember 1970, var gefið út til tryggingar vegna viðskipta hans við Útvegsbanka Íslands, þ. á m. til að afla honum aukinna yfirdráttarheimilda hjá bankanum. Notaði ákærði Jóhann því framangreint veðleyfi gagnstætt því, sem til var ætlast, með saknæmum hætti. Tryggingarbréfi þessu var þinglýst sem veðbandi á eigninni Langagerði 40. Af bankans hálfu voru greiddir tékkar, er ákærði Jóhann hafði gefið út og bankanum höfðu borist, m. a. tveir tékkar, samtals að fjárhæð kr. 500.000.00.

Eigi þykir sannað, að ásetningur ákærða Jóhanns hafi staðið til þess í öndverðu að nota skjalið í því skyni, sem raun varð á. Þykir háttsemi hans varða hann refsingu samkvæmt 157. og 249. gr. almennra hegningarlaga.

Með dómi sakadóms Reykjavíkur 23. september 1971 sætti ákærði 6 mánaða fangelsi fyrir brot á 248., 261. og 247. gr. almennra hegningarlaga vegna útgáfu ýmissa tékka, m. a. í nóvember 1970, svo og vegna þess að hann stóð ekki Gjaldheimtunni í Reykjavík skil á fé, sem hann hélt eftir til greiðslu á opinberum gjöldum manna, er störfuðu hjá honum. Kvittun vegna eins starfsmannsins er dagsett 11. september 1970. Með dómi sakadóms Reykjavíkur 26. júní 1972 var ákærði dæmdur sekur um brot á 1. málsg. 25. gr. umferðarlaga nr. 40/1968 vegna aksturs bifreiðar 8. júní 1970. Þótti 78. gr. almennra hegningarlaga eiga við um ákvörðun refsingar, sbr. greindan dóm sakadóms Reykjavíkur 23. september 1971. Var refsing felld niður, en dómfelldi var sviptur ökuleyfi í 3 mánuði.

Vegna dóma þeirra, sem greindir voru, og sakferlis þess, sem þar er dæmt um, ber í máli þessu að ákveða ákærða Jóhanni hegningarauka með vísan til 78. gr. almennra hegningarlaga. Þykir refsing ákærða hæfilega ákveðin fangelsi 3 mánuðir. Um greiðslu sakarkostnaðar verður fjallað í III hér á eftir.

II.

Ákærði Baldur Ólafsson.

Skjal það, er þau hjónin Alda Jensdóttir og Pétur Karl

Andrésson undirrituðu varðandi veðsetningu eignarinnar Langagerðis 40, greinir eigi fjárhæð, og eigi er þess getið, í hvaða skyni leyfið sé veitt. Sakargögn veita enga vísbendingu um, að ákærða Baldri hafi verið um það kunnugt, að leyfi þetta væri veitt eingöngu til að afla tryggingar vegna verktilboðs ákærða Jóhanns. Bresta því rök fyrir því, að honum verði dæmd refsing samkvæmt 157. gr., sbr. 22. gr. almennra hegningarlaga, og 138. gr. sömu laga. Þá er engin slík ávirðing á hann sönnuð, er varði við 139. eða 141. gr. almennra hegningarlaga. Ber því að sýkna ákærða Baldur af kröfum ákæruvalds í máli þessu. Um sakarkostnað verður fjallað í III hér á eftir.

III.

Dæma ber ákærða Jóhann til að greiða verjanda sínum í héraði og fyrir Hæstarétti málsvarnarlaun, samtals kr. 70.000.00, en málsvarnarlaun verjanda ákærða Baldurs í héraði og fyrir Hæstarétti, samtals kr. 70.000.00, greiðast úr ríkissjóði. Þá ber ákærða Jóhanni að greiða upp í saksóknarlaun, er renni í ríkissjóð, kr. 25.000.00, og allan annan sakarkostnað ber honum að greiða af hálfu á móti ríkissjóði, sbr. 2. málsg. 140. gr. laga nr. 82/1961, nú sömu grein laga nr. 74/1974.

D ó m s o r ð :

Ákærði Baldur Ólafsson á að vera sýkn af kröfum ákæruvaldsins í máli þessu.

Ákærði Jóhann Severin Walderhaug sæti fangelsi 3 mánuði.

Ákærði Jóhann greiði til ríkissjóðs kr. 25.000.00 upp í saksóknarlaun. Hann greiði verjanda sínum í héraði og fyrir Hæstarétti, Ólafi Þorgrímssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, samtals kr. 70.000.00.

Málsvarnarlaun verjanda ákærða Baldurs Ólafssonar í héraði og fyrir Hæstarétti, Axels Kristjánssonar hæstaréttarlögmanns, samtals kr. 70.000.00, greiðast úr ríkissjóði.

Allan annan kostnað sakarinnar í héraði og fyrir Hæstarétti greiði ákærði Jóhann að hálfu, en ríkissjóður að hálfu.

Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Dómur sakadóms Kópavogs 8. ágúst 1973.

Ár 1973, miðvikudaginn 8. ágúst, var í sakadómi Kópavogs, sem haldinn var í dómsal embættisins að Álfrólsvegi 7 af Ólafi St. Sigurðssyni héraðsdómara, uppkveðinn dómur í sakadómsmálinu nr. 2/1973: Ákærvaldið gegn Jóhanni Severin Walderhaug og Baldri Ólafssyni, sem dómtekið var hinn 1. þ. m.

Mál þetta er höfðað með ákæru saksóknara ríkisins, dags. 27. desember 1972, á hendur þeim Jóhanni Severin Walderhaug húsa-smið, Njörvasundi 26, Reykjavík, fæddum 29. júní 1934 í Ólafsfirði, og Baldri Ólafssyni bankaútibússtjóra, Hegrnesi 22, Garðahreppi, fæddum 2. ágúst 1911 á Hofsósi.

Samkvæmt því, sem í ákæruskjali greinir, eru sakargiftir á hendur ákærðu raktar til eftirfarandi:

Hinn 2. nómvæber 1970 undirrituðu hjónin Alda Jensdóttir og Pétur Andrésson plagg í Reykjavík, sem ákærði Jóhann Severin hafði handskrifað eftirfarandi á: „Við undirrituð eigendur hússins Langagerði 40, Rvk. veitum Jóhanni S. Walderhaug Kambsveg 25 leyfi til að veðsetja hús okkar með 5. veðrétti þeirri upphæð sem bankinn telur mögulegt samkvæmt hjálögðu fasteignamati.“ Aðrar áritanir voru ekki á plaggi þessu við undirritun þess. Var hér um að ræða bréflega staðfestingu á vilyrði frá Pétri til handa ákærða Jóhanni Severin um að lána honum veð vegna tilrauna hans til að fá nokkurra peningafjárhæð — 50 til 60 þúsund krónur — að láni í banka og yrði svo sérstakt veðleyfi í þessu skyni gefið út síðar, ef og þegar slík lántaka tækist.

En við útgáfu tryggingarbréfs hinn 30. nóvember (1970), þinglýstu 11. desember 1970, veðsetti ákærði Jóhann Severin Útvegsbanka Íslands húseignina nr. 40 við Langagerði í Reykjavík til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu á víxilskuldum sínum við bankann svo og til tryggingar öllum öðrum skuldum og skuldbindingum í hvaða formi sem væri, sem ákærði Jóhann Severin væri í við bankann á hverjum tíma, að upphæð allt að kr. 1.000.000.00. Í tryggingarbréfinu er húsið sagt veðsett samkvæmt veðleyfi, dagsettu 2. nóvember 1970, sem þinglýst er samhliða

tryggingarbréfinu, merkt lítra Y - 22 nr. 265, og er það fyrrgreint plagg hjónanna Öldu og Péturs, og var þannig frá þessu gengið að ráði og með fulltingi ákærða Baldurs, útibússtjóra útibús Útvegsbanka Íslands í Kópavogi. Á fyrrgreint plagg hafði þá verið bætt við áletruninni „Veðleyfi“ sem yfirskrift þess, að þau Helga Finnbogadóttir og Andrés Walderhaug höfðu þá og ritað nöfn sín neðanmáls á það sem vottar.

Þykir ákærði Jóhann Severin með fyrrgreindum hætti hafa notað umrætt plagg sviksamlega í blekkingar- og auðgunarskyni og með því móti gerst brotlegur við 157. gr. og 248. gr. eða 249 gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, en ákærði Baldur þykir með fyrrgreindum hætti hafa gerst brotlegur við nefnda 157. gr., sbr. 22. gr., og 138. gr., en til vara 139. gr. eða 141. gr. sömu laga

Þess er krafist, að ákærðu verði dæmdir til refsingar og til greiðslu alls sakarkostnaðar.“

Ákærði Jóhann Severin Walderhaug hefur sætt kærnum og refsingum sem hér segir:

- 1964 1/5 í Reykjavík: Sátt, 150 kr. sekt fyrir ölvun.
- 1966 2/8 í Reykjavík: Sátt, 200 kr. sekt fyrir brot á 21. gr. áfengislaga.
- 1970 19/10 í Reykjavík: Sátt, 1.000 kr. sekt fyrir brot á 26. gr. laga nr. 23/1952.
- 1971 23/9 í Reykjavík: Dómur: 6 mán. fangelsi fyrir brot á 247., 248. og 261. gr. hegningarlaga.
- 1972 26/6 í Reykjavík: Dómur: Uppvís að broti á 1. mgr. 25. gr. umferðarlaga. Refsing felld niður. Svíptur ökuleyfi í 3 mánuði frá 29. júní 1972.

Ákærði Baldur Ólafsson hefur ekki áður sætt ákæru né refsingu, svo kunnugt sé.

Málsatvik.

Ákærði Jóhann S. Walderhaug hafði með höndum verktöku-starfsemi í Reykjavík á árinu 1970. Í byrjun júní opnaði hann hlaupareikning nr. 182 í útibúi Útvegsbanka Íslands í Kópavogi, en ákærði Baldur Ólafsson veitti þá þessu útibúi forstöðu. Fékk Jóhann þegar í upphafi heimild til yfirdráttar á hlaupareikningnum allt að kr. 300.000.00, en í september 1970 var sú heimild hækkuð í kr. 600.000.00.

Til tryggingar öllum skuldum sínum og skuldbindingum við bankann veðsetti Jóhann húseignina nr. 7 við Brekkugötu, Ólafs-

firði, með 2. veðrétti fyrir allt að kr. 1.000.000.00, en veðsetning þessi var gerð samkvæmt sérstöku skriflegu leyfi eiganda hússins.

Þá tókst Útvegsbankinn á hendur ábyrgð á efndum Jóhanns á tveimur verksamningum í júní 1970 vegna byggingaframkvæmda að Sævarlandi 2 — 4 — 6 — 8 og Sævarbraut 11 í Reykjavík. Ábyrgðir þessar voru að upphæð kr. 200.000.00 og kr. 250.000.00, og voru skilmálar þeirra þannig, að verkkaupi gat krafist bankann um greiðslu á allri ábyrgðarfjárhæðinni, þegar hann teldi, að verk-taki hefði á einhvern hátt vanefnt verksamninginn. Báðar þessar ábyrgðir féllu á bankann, og voru þær skuldfærðar á hlaupareikning Jóhanns Walderhaugs með einni færslu 17. mars 1971.

Hlaupareikningsviðskipti Jóhanns Walderhaugs við Útvegsbankann í Kópavogi voru allmikil, og til að byrja með gengu þau eðli-lega og snuðrulaust fyrir sig, og var honum jafnvel leyft að yfir-draga reikning sinn umfram umsamdar heimildir, stöku sinnum, en þá aðeins í fáa daga. Þegar leið á haustið 1970 kom æ oftár fyrir, að bankanum bárust tékkar á reikninginn, sem ekki gátu rúmast innan yfirdráttarheimildarinnar. Voru þá tékkarnir geymd-ir til næsta dags og Jóhanni gefinn kostur á að leggja inn fé á móti þeim, áður en þeir væru bókaðir.

Í byrjun nóvember 1970 hafði ákærði Jóhann S. Walderhaug í hyggju að gera tilboð í smíði leikskóla við Leirulæk í Reykjavík, en verk þetta hafði verið boðið út á vegum Reykjavíkurborgar. Átti að skila tilboðum hinn 17. sama mánaðar, og þann sama dag skyldu þau opnuð. Jóhanni var það ljóst, að kæmi til þess, að Reykjavíkurborg hygðist ganga að væntanlegu tilboði hans, yrði hann að geta sett bankatryggingu, sem næmi 10% af tilboðsupp-hæðinni, svo hann fengi umrætt verk og verksamningur þar um gerður.

Þess vegna leitaði Jóhann til kunningja síns, Péturs Karls Andréssonar trésmiðs, Langagerði 40, Reykjavík, og bað hann að lána sér veð í húsi sínu til þess að framvísa í banka, sem síðan gæfi út tryggingu til Reykjavíkurborgar vegna ofangreinds verks. Varð Pétur við þessum tilmælum og undirritaði ásamt eiginkonu sinni, Öldu Jensdóttur, eftirfarandi yfirlýsingu, sem Jóhann rit-aði eigin hendi og dagsett var 2. nóvember 1970.

„Við undirrituð eigendur hússins Langagerði 40 Rvk. veitum Jóhanni S. Walderhaug Kambsvegi 25 leyfi til að veðsetja hús okkar með 5. veðrétti þeirri upphæð sem bankinn telur mögulegt samkvæmt hjálögðu fasteignamati.“

Að þessari yfirlýsingu fenginni ritaði Jóhann á plaggið „Veð-

leyfi“ eins og yfirskrift og fékk síðan tvo aðilja til að rita á það nöfn sín sem vottar. Að því búnu fór hann með skjalið í Útvegsbankann í Kópavogi og lagði það fram ásamt fasteignamatvottorði um Langagerði 40.

Hinn 30. nóvember 1970 undirritar Jóhann S. Valderhaug í Útvegsbankanum í Kópavogi tryggingarbréf fyrir öllum skuldum sínum og skuldbindingum við bankann að upphæð kr. 1.000.000.00 og veðsetur húseignina nr. 40 við Langagerði í Reykjavík með 5. veðrétti á eftir samtals u. þ. b. kr. 450.000.00 á grundvelli yfirlýsingar þeirra hjóna Öldu og Péturs, sem að framan getur.

Pennan umrædda dag, 30. nóvember 1970, var reikningsstaða ákærða Jóhanns Walderhaugs í Útvegsbankanum á þann veg, að reikningurinn var yfirdreginn um rúmar 1.367.000.00. er opnað var til afgreiðslu. Auk þess voru fyrirbyggjandi óbókfærðir tékkar á reikning Jóhanns, sem bankanum höfðu borist, að upphæð tæpar kr. 55.000.00. Jóhann lagði inn á reikninginn í tvennu lagi kr. 610.000.00 og lækkaði þá yfirdráttarskuldin í um kr. 800.000.00.

Þegar þannig stóðu sakir, blasti það við af hálfu bankans að taka ákvörðun um það að vísa hinum óbókfærðu tékkum frá og senda þá til innheimtu í Seðlabanka Íslands í samræmi við starfsreglur banka um meðferð innstæðulausra tékka.

Að fenginni þeirri tryggingu, sem útgáfa tryggingarbréfsins, að upphæð kr. 1.000.000.00, af hálfu Jóhanns Walderhaugs fól í sér, var það ákveðið í bankanum að skuldfæra hina óbókfærðu tékka á hlaupareikning Jóhanns Walderhaugs, og hækkaði þá yfirdráttarskuldin í rúmar 1.352.000.00.

Þessi ákvörðun af bankans hálfu var hugsuð sem aukin yfirdráttarheimild í nokkra daga, en stuttu síðar varð ljóst, að þessi ráðstöfun var unnin fyrir gíg, því Jóhann hélt áfram að gefa út tékka án heimildar, og var hlaupareikningi hans lokað hinn 16. desember 1970. Nokkru seinna var bú hans tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar.

Með bréfi lögfræðingadeildar Útvegsbankans, dags. 26. febrúar 1971, var Pétri Andræssyni, Langagerði 40, Reykjavík, tilkynnt sú ákvörðun af hálfu bankans, að gengið yrði að þeirri tryggingu, sem sett var með útgáfu veðbréfsins 30. nóvember 1970 af Jóhanni Walderhaug, þar sem bú hans hefði verið tekið til gjaldþrotaskipta.

Áttu sér stað nokkur bréfaskipti út af þessu milli lögfræðings Péturs Andræssonar og bankastjórnar Útvegsbankans, án þess að nokkur niðurstaða fengist, en af hálfu Péturs var því haldið fram,

að tryggingarbréfið frá 30. nóvember 1970 væri marklaust skjal og í engu bindandi fyrir hann, þar sem grundvöllur þess, veðleyfisfirlýsingin frá 2. nóvember 1970 hefði á sviksamlegan hátt verið notuð við útgáfu tryggingarbréfsins.

Útvegsbanki Íslands beiddist uppboðs á Langagerði 40 í mars 1971 á grundvelli margnefnds tryggingarbréfs. Pétur Andrússon mótmælti framgangi uppboðsins, og var málið lagt undir úrskurð uppboðshaldarans í Reykjavík hinn 6. desember 1972 að loknum munnlegum málflutningi. Undir rekstri uppboðsmálsins höfðu átt sér stað allmikil bréfaskipti og munnlegar viðræður milli lögmanns Péturs Andrússonar og bankans.

Úrskurður uppboðsréttarins var uppkveðinn 5. janúar 1973 og féll á þann veg, að synjað var um framgang uppboðsins. Þessum úrskurði hefur verið áfrýjað af hálfu Útvegsbankans, en hæstaréttardómur hefur ekki verið uppkveðinn.

Með bréfi, dags. 16. apríl 1972, til saksóknara ríkisins ber Pétur Andrússon fram kæru á hendur ákærða Baldri Ólafssyni vegna útgáfu margnefnds tryggingarbréfs og óskar eftir sakadómsrannsókn. Fór sú rannsókn fram í sakadómi Kópavogs að fyrirlagi saksóknara.

Verður nú vikið nánar að málavöxtum samkvæmt skýrslum ákærðu og vitna.

Pétur Andrússon kom fyrir dóminn 19. október 1972. Í skýrslu hans segir m. a., að veðleyfisfirlýsingin, dags. 2. nóvember 1970, sem að framan getur, hafi verið undirrituð af honum og eiginkonu hans. Eigi hafi neinir vottar ritað nöfn sín á skjalið að þeim hjónum viðstöddum, og telur hann, að yfirskriftin „Veðleyfi“ hafi verið sett á skjalið síðar.

Hann segir, að umrætt skjal hafi ekki verið hugsað sem veðleyfi, heldur hafi átt að leggja það fyrir bankastjóra til þess að sýna fram á, að veð væri fyrir hendi, ef til þess kæmi, að lán yrði veitt, og skyldi þá gefa út veðleyfi fyrir ákveðinni upphæð. Hafi Jóhann Walderhaug tekið fram, að yfirlýsingin væri ekki veðleyfi.

Pétur segir, að umrædd yfirlýsing hafi verið gefin í sambandi við tilboð Jóhanns Walderhaugs í byggingu leikskóla við Leirulæk í Reykjavík og tryggingu, er setja þyrfti í því sambandi. Það hafi staðið til, að trésmiðjan í Defensor, sem hann var einn eigenda að, smíðaði glugga og útihurðir í nefnda byggingu. Þá segir hann, að einnig hafi verið um það að ræða, að Jóhann greiddi óreiðuskuldir sínar við sig og fyrirtæki sitt og hafi þetta ásamt því, sem áður greinir, orðið til þess, að hann ákvað að hjálpa Jó-

hanni um veð, ef á þyrfti að halda. Hann kveðst ekki hafa heyrt neitt frá Jóhanni um málið, eftir að hann hafði ásamt konu sinni undirritað yfirlýsinguna, og því hafi hann álitid, að þetta væri úr sögunni, því auk þess kveðst hann hafa vitað, að Jóhann fékk ekki umrætt verk. Þá hafi það komið sér algerlega á óvart, er hann fékk bréf frá Útvegsbankanum með hótun um, að gengið yrði að húseign sinni á grundvelli tryggingarbréfs að fjárhæð allt að einni miljón króna.

Pétur kveðst hafa rætt við Jóhann um þetta og hafi þá Jóhann sagt, að yfirlýsingin frá 2. nóvember 1970 væri ekki gild sem veðleyfi, en hafi ekki gefið neina nánari skýringu á málinu.

Ákærði Jóhann Walderhaug kom fyrst fyrir dóminn 7. nóvember s.l. Í framburði hans segir m. a., að hann hafi síðla sumars 1970 gert tilboð í byggingu leikskóla við Leirulæk í Reykjavík og hafi tilboð sitt verið lægst. Í sambandi við slík tilboð verði verk-taki jafnan að leggja fram tryggingu, sem nemi 10% af tilboðs-fjárhæð. Jóhann kveðst hafa rætt um það við Pétur Andrés-son, að hann hjálpaði sér um tryggingu vegna þessa. Hann kvaðst ekki muna, hversu háa tryggingu þurfti að setja, en tilboðsfjárhæðin hafi verið milli 5 og 6 miljónir króna.

Varðandi veðleyfisyfirlýsinguna, sem þau hjón Pétur og Alda undirrituðu, segir Jóhann, að hann hafi sjálfur ritað hana eigin hendi. Vottar hafi ekki verið viðstaddir, er nefnd hjón skrifuðu undir, en hann hafi látið þá skrifa undir síðar. Hann kveðst ekki muna, hvort skjalið hafði fyrirsögnina „Veðleyfi“, er það var undirritað. Vera meg, að fyrirsögnin hafi verið skrifuð síðar.

Ákærði segir, að hann hafi fengið umrædda yfirlýsingu hjá þeim hjónum, áður en útkljáð var um það, hvort hann fengi umrætt verk. Hafi verið rætt um það milli sín og Péturs Andrés-sonar, að þessi trygging væri bundin við nefnt verk, og enn fremur að skjalið yrði einungis sýnt í bankanum til að sanna, að trygging yrði fyrir hendi, en þegar til veðsetningar kæmi, mundu þau hjón kvödd til að skrifa undir sérstakt veðleyfi.

Hann segist hafa farið með yfirlýsinguna í Útvegsbankann í Kópavogi og lagt hana fyrir Ásgrím Albertsson, starfsmann þar. Hafi hann beiðst þess að fá tryggingu vegna verksins hjá bankanum á grundvelli yfirlýsingarinnar. Jóhann segir, að í sambandi við þetta hafi ekkert verið rætt um óreiðuskuldir sínar við bankann, en hann hafi oft farið verulega fram úr í yfirdrætti á hlaupa-reikningi sínum þar. Aldrei hafi verið rætt um eina miljón króna í þessu sambandi.

Hann segist muna eftir því að hafa skrifað undir tryggingarbréf í bankanum að viðstöddum Ásgrími Albertssyni, en tekur fram, að sér hafi ekki verið ljóst, að um væri að ræða tryggingarbréf að fjárhæð kr. 1.000.000.00. Hafi og ekki verið um annað talað en tryggingu vegna umrædds verks, sem ætti að nema 5—6 hundruð þúsund krónum. Hann tekur fram, að á þessu tímabili hafi hann verið mjög slæmur á taugum og verið undir sterkri lyfjagjöf frá Alfreð Gíslasyni lækni.

Jóhann segir, að útgáfa tryggingarbréfsins hafi verið bundin því skilyrði, að hann fengi umrætt verk. Hafi hann beðið Ásgrím að staðfesta það, að trygging væri fyrir hendi, ef spurt yrði frá byggingardeild Reykjavíkurborgar um það. Sér hafi aldrei verið ljóst, að hann væri að veðsetja húseign Péturs Andréssonar, þar sem ekki hafi verið um annað rætt en að því aðeins kæmi til veðsetningar, ef verkið fengist.

Þegar til kom fékk hann ekki þetta umrædda verk og því hafi hann litið svo á, að tryggingin væri úr sögunni og skjal þeirra hjónanna þar með fallið úr gildi og einskis nýtt. Segist hann síðar hafa heyrt það hjá Pétri Andrésyni, að einhver vandamál væru í þessu sambandi, en það væri fyrst nú, að hann vissi um veðsetningu á húseign Péturs fyrir allt að einni miljón króna, enda hafi slíkt aldrei komið til tals milli þeirra Péturs. Það hafi verið skilningur sinn, að til slíkrar veðsetningar gæti ekki komið, nema með því að fá sérstakt veðleyfi Péturs eða með áritun hans á skjalið.

Jóhann Walderhaug kveðst aldrei hafa rætt við Baldur Ólafsson bankastjóra um neitt varðandi veðsetningu á húseign Péturs Andréssonar og að ekki hafi verið um það rætt milli sín og starfsmanna bankans á þessum tíma að gera ráðstafanir vegna skulda sinna í bankanum.

Ásgrímur Albertsson, fulltrúi í Útvegsbankanum í Kópavogi, kom fyrir dóminn 9. nóvember s.l. Í skýrslu hans segir m. a., að hann minnst þess að hafa gengið frá tryggingarbréfi því, sem Jóhann Walderhaug gaf út 30. nóvember 1970. Hann segist álíta, að bréf þetta hafi verið gefið út vegna viðskipta Jóhanns við bankann, til tryggingar skuldum hans þar. Ásgrímur kveðst ekki hafa um það vitað, hvaða viðskipti lágu að baki útgáfu bréfsins, enda hafi Jóhann rætt við útibússtjórnann um það. Um veðleyfi það, sem Jóhann Walderhaug lagði fram, hafði hann engan fyrirvara haft. Þá hafi Jóhann einnig lagt fram fasteignamatsvottorð og veðbókarvottorð og hafi af bankans hálfu verið talið, að fasteignamatið og eða brunabótamatið væri það hátt, að veðið væri tryggt.

Ekki kveðst Ásgrímur minnst þess í sambandi við veðleyfið, að Jóhann Walderhaug hafi rætt um, að það væri bundið við ábyrgð vegna ákveðins verks.

Ásgrímur telur, að fjárhæð tryggingarbréfsins hafi verið ákveðin af bankastjóranum og Jóhanni Walderhaug. Hann kveðst ekki minnst þess, að Jóhann hafi á nokkurn hátt haft í frammi nein skilyrði við undirritun tryggingarbréfsins. Hann segir, að venja sé hjá bankanum, þegar um slík veðleyfi sé að ræða og hér greinir, að láta leyfisveitanda árita tryggingarbréfið sjálf. Hafi hann rætt um þetta við Jóhann, en hann talið einhver tormeðki á því, sem hann man ekki hver voru. Af hálfu bankans hafi ekki verið taldir neinir meinbugir á veðleyfinu. Hann segir, að sér hafi ekki verið kunnugt um, að fjárhagur Jóhanns Walderhaugs stæði neitt höllum fæti og ekki haft neina ástæðu til að ætla, að svo væri. Ekki kveðst hann hafa getað merkt, að Jóhann væri óeðlilegur í framkomu eða hann bæri vott taugaveiklunar eða lyfjaneyslu.

Ásgrímur segir, að hann fái jafnan fyrirmæli frá útibússtjóranum um það, hvernig útbúa skuli tryggingarbréf, svo sem um fjárhæð, og svo hafi verið í þessu umrædda tilviki.

Tryggingarbréf það, sem hér um ræðir og ákærði Jóhann Walderhaug gaf út 30. nóvember 1970, er gert á prentað form Útvegsbanka Íslands. Á framsíðu þess er vélritað nafn útgefanda og heimilisfang og það, sem viðkemur veðsetningunni. Aftan á er dagsetning og nafnritun útgefanda svo og vitundarvotta. Þá hafði verið vélritað þar fyrir neðan, að veðsetningin væri gerð samkvæmt veðleyfi, dags. 2. nóvember 1970, og auk þess svohljóðandi yfirlýsing: „Samþykktum framanritaða veðsetningu sem þinglýstir eigendur.“ Síðan hafði þetta hvort tveggja verið afmáð með því, að yfir það var x-að með ritvél.

Í þinghaldi 23. nóvember s.l. var Ásgrímur Albertsson spurður um þetta. Hann svaraði því til, að útstrikunin hefði átt sér stað, þar eð Jóhann Walderhaug hefði talið á því tormeðki að ná í undirskriftirnar og viljað láta yfirlýsingu þeirra hjóna Péturs og Öldu fylgja með sem veðleyfi. Hafi af bankans hálfu verið talið, að nefnd yfirlýsing væri fullnægjandi í alla staði.

Ákærði Baldur Ólafsson kom fyrir dóminn ofan nefndan dag. Í skýrslu hans segir m. a., að Jóhann Walderhaug hafi haft töluverð viðskipti við Útvegsbankann í Kópavogi í sambandi við byggingaframkvæmdir sínar. Í a. m. k. tveimur tilvikum hafi bankinn gefið út ábyrgðaryfirlýsingar vegna verksamninga Jóhanns.

Baldur kveðst minnst þess, að Jóhann Walderhaug hafi talað við sig um það, að hann þyrfti ábyrgð vegna verksamnings um skóla við Leirulæk, en ekkert hafi frekar orðið úr því. Hann segir, að útgáfa tryggingarbréfsins hinn 30. nóvember 1970 hafi ekki staðið í neinum tengslum við það mál, heldur hafi þar verið um að ræða að setja tryggingu vegna yfirdráttar hans í bankanum og skuldbindinga bankans út á við hans vegna. Hafi Jóhann Walderhaug verið kominn langt fram yfir umsaminn yfirdrátt og ábyrgðir og því hafi það verið sjónarmið bankans að tryggja sig.

Baldur kveðst muna eftir því, að Jóhann Walderhaug hafi komið með veðleyfi frá Péttri Andréssyni vegna veðsetningar Langa-gerðis 40. Hann segist ekki minnst þess, að Jóhann hafi getið um nokkra fyrirvara af hálfu útgefanda veðleyfisins varðandi fjárhæð eða að veðleyfið væri við það bundið, að hann fengi ákveðið verk. Baldur kveður upphæð tryggingarbréfsins hafa verið ákveðna af sér í samráði við Jóhann Walderhaug og hafi hann ekki getað annað merkt en að Jóhanni væri fyllilega ljóst, hvað um væri að ræða. Hann kveðst ekki hafa tekið neitt eftir því, að ástand Jóhanns væri annarlegt eða bæri merki taugaveiklunar eða þess, að hann væri ekki sjálfráður gerða sinna.

Aðspurður um það, hvort af bankans hálfu hafi ekki þótt ástæða til að kanna viðhorf útgefanda veðleyfisins til upphæðar tryggingarbréfsins, svarar Baldur því til, að það sé yfirleitt ekki gert, enda þótt fremur sjaldgæft sé, að veðleyfi séu útgefin, án þess að fjárhæð sé tilgreind. Aðalatriðið fyrir bankann sé það, hvort viðkomandi húseign standi fyrir fjárhæðinni og sé hún í og með ákveðin með hliðsjón af því.

Ítrekað aðspurður kveður Baldur, að Jóhann Walderhaug hafi komið með veðleyfi þeirra hjóna, Péturs og Öldu, sem fullkomið veðleyfi og ekki haft neinn fyrirvara um það, að þörf væri nýs veðleyfis frá þeim, þegar að útgáfu tryggingarbréfs kæmi. Hann hafi eigi heldur haft neinn fyrirvara um heimild sína til veðsetningar.

Baldur kveður, að frágangur tryggingarbréfsins ásamt upplýsingasöfnun í því sambandi hafi hvílt á Ásgrími Albertssyni.

Eftir þingfestingu málsins 18. janúar s.l. var það tekið til framhaldsrannsóknar. Komu þá ákærðu á ný fyrir dóminn svo og vitni. Verður nú rakið það helsta, sem rannsóknin leiddi í ljós um einstök málsatvik.

Í þinghaldi 13. febrúar s.l. er Ásgrímur Albertsson m. a. nánar spurður um, hvað honum og ákærða Jóhanni Walderhaug fór á

milli við undirritun tryggingarbréfsins 30. nóvember 1970. Ásgrímur segir það vera venju sína í slíkum tilvikum sem þessu að fá áritun þinglýstra eigenda sjálfra á veðbréfin, ef þeir séu til-tækir, enda þótt sérstök veðleyfi liggi fyrir. Því kveðst hann hafa fengið Jóhanni Walderhaug tryggingarbréfið til þess að fá á það áritun þinglýstra eigenda, en þegar hann kom til þess að ganga frá málinu, vantaði áritunina. Hafi Jóhann gefið þá skýringu, að hann hefði ekki getað náð til hinna þinglýstu eigenda, en ekki kveðst Ásgrímur muna nú, hvaða ástæður hann nánar tilgreindi. Aðspurður um, hvort þetta hafi ekki vakið með honum grunsemdir, svarar Ásgrímur því neitandi, þar sem Jóhann Walderhaug hafi gefið einhverja þá skýringu, sem hann mat þá gilda, en man ekki nú, í hverju hún fólst.

Aðspurður kveðst Ásgrímur vera fullviss um það, að tryggingarbréfið hafi verið að öllu leyti útfyllt og ritað, er Jóhann Walderhaug undirritaði það.

Spurning þess efnis, hvort honum hafi verið kunnugt um, að Jóhann Walderhaug hefði boðið í verk hjá Reykjavíkurborg og þurft á bankatryggingu að halda í því sambandi, svarar Ásgrímur á þann veg, að það hafi hann ekki vitað, svo hann muni.

Baldur Ólafsson kom fyrir dóminn 19. febrúar s.l. Hann var spurður um þá staðhæfingu meðákærða Jóhanns Walderhaugs, að hann hefði aldrei rætt við bankastjóran um veðsetningu á húseign Péturs Andréssonar. Baldur Ólafsson svaraði þessu á þá leið, að hann myndi ekki nákvæmlega, hvenær Jóhann kom í bankann með veðleyfið. Starfsmenn bankans hafi sagt sér, að Jóhann kæmi mjög oft þangað til að fylgjast með reikningi sínum og hafi þá ávallt reynt að leggja inn fyrir ávísunum, sem inn höfðu komið kvöldið áður, ef þær voru umfram yfirdráttarheimild. Eitt sinn, er fram úr hófi keyrði með ávísanir umfram heimild, en það hafi verið eftir að Jóhann lagði inn veðleyfið, hafi verið um það að ræða annað hvort að senda ávísanir þessar í Seðlabankann sem innstæðulausar eða að auka fyrirgreiðslu bankans við útgefanda um stundarsakir eða til lengri tíma. Með greint veðleyfi í höndum kveðst Baldur hafa talið sig geta veitt aukna fyrirgreiðslu um stundarsakir og því getað tekið ávísanirnar, sem námu 5—600 þúsund krónum, gildar.

Baldur kveðst aðspurður ekki betur muna en Jóhann Walderhaug hafi rætt um þetta við hann sjálfan, annað geti naumast átt sér stað. Nánar aðspurður kveður hann það ekki alveg óhugsanlegt, að Jóhann hafi rætt við starfsmann bankans, sem síðan hafi

borið málið undir sig til ákvörðunar. Aðspurður um það, hvaða fjárhæð hin aukna fyrirgreiðsla skyldi miðast við, kveður Baldur, að ákveðið hafi verið, að ábyrgðir og ávísanir Walderhaugs mættu ekki fara fram úr kr. 2.000.000.00, en þetta hafi verið samkomulag sitt vegna bankans og Jóhanns Walderhaugs, en beiðni Jóhanns hafi raunverulega falist í því, að hann var kominn út fyrir rammann.

Þennan sama dag kom ákærði Jóhann Walderhaug fyrir dóminn. Aðspurður neitar hann því eindregið að hafa rætt við Baldur Ólafsson bankaútibússtjóra sjálfan um veðleyfi það, sem hér um ræðir. Hann kveðst hafa farið með veðleyfið til Ásgríms Albertssonar í þeim tilgangi, að Ásgrímur gæti upplýst starfsmenn Reykjavíkurborgar um það, hvort hann mundi fá bankaábyrgð fyrir verkamningi um Leirulækjarskóla, ef til kæmi. Jóhann kveðst hafa gert sér grein fyrir því, að Ásgrímur gæti ekki tekið ákvörðun um bankaábyrgð, en kveðst hafa ætlast til, að hann fengi ákvörðun bankastjórans þar um.

Jóhann Walderhaug kveður aðspurður það vera alrangt, að hann hafi farið með bréfið út úr bankanum til þess að fá undirskrift þinglýstra eigenda. Hann kveðst hafa undirritað bréfið sjálfur að beiðni Ásgríms Albertssonar og án þess að vita, hvað hann var að gera. Ásgrímur hafi þá sagt sér, að hann ætti að láta hjónin koma til að undirrita, ef til kæmi.

Í þinghaldi 13. mars s.l. voru þeir Ásgrímur Albertsson bankafulltrúi og ákærði Jóhann Walderhaug samprófaðir um þau atriði í skýrslum þeirra, sem stangast algerlega á. Eigi náðist neitt samræmi um þessi atriði. Hélt hvor um sig fast við það, sem hann hafði áður borið, og ítrekaði það.

Steinunn Jónsdóttir húsfreyja hefur borið vitni í málinu, en hún starfaði í Útvegsbankanum í Kópavogi í nóvember 1970.

Hún kvaðst muna eftir því að hafa vélritað tryggingarbréfið, sem Jóhann Walderhaug undirritaði 30. nóvember 1970. Steinunn kveðst fullyrða að hafa vélritað bréfið í einu lagi, þ. e. engu hafi verið sleppt úr, sem átti að vera í því fullfrágengnu, og enn fremur fullyrðir hún aðspurð, að ekki hafi verið búið að undirrita skjalið, þegar hún vélritaði það.

Steinunn kveðst ekki hafa verið vottur að neinum samræðum Jóhanns Walderhaugs og Ásgríms Albertssonar í sambandi við útgáfu bréfsins. Hún kveðst hafa ritað nafn sitt á skjalið sem vitundarvottur, en kveðst ekki muna til þess að hafa horft á Jóhann

Walderhaug undirrita það, þar sem hún muni ekki greinilega eftir atvikum.

Í þinghaldi 28. mars s.l. fór fram samprófun ákærða Jóhanns Walderhaugs og Péturs Andréssonar um þau atriði í skýrslum þeirra varðandi útgáfu margnefnds veðleyfis, sem ósamrýmanleg voru.

Jóhann Walderhaug kvaðst halda fast við það, sem hann hafði áður borið, að hann hefði gert Pétri grein fyrir því, að fengi hann verkið, sem hann hafði boðið í, þyrfti hann að setja tryggingu, 10% af tilboðsfjárhæðinni, en hún var u. þ. b. 6.000.000.00.

Pétur Andrésson kvaðst ekki muna til þess, að nokkrar upphæðir hafi verið nefndar, þegar yfirlýsingin var undirrituð og afhent Jóhanni. Hann kvaðst því ekki vilja alveg synja fyrir, að Jóhann kunni að hafa minnst á einhverjar upphæðir í umrætt sinn, þótt hann muni ekki eftir því.

Um önnur atriði, þar sem í milli ber í skýrslum þeirra Péturs og Jóhanns, náðist ekki samræmi.

Jóhann Walderhaug kom enn fyrir dóm hinn 11. maí s.l. Hann var þá um það spurður, hvenær hann hefði fengið um það vitneskju, að hann fengi ekki verksamning um byggingu leikskólans við Leirulæk. Vitneskju um það kvaðst Jóhann aldrei hafa fengið formlega, þ. e. skriflega. Hins vegar kvaðst hann, áður en tilboðin voru opnuð, hafa orðið þess var hjá ýmsum aðiljum hjá Reykjavíkurborg, sem hann átti samskipti við vegna annars verks, sem hann hafði með höndum fyrir borgina, að vafasamt væri, að hann fengi Leirulækjarverkið, þótt hann yrði lægstbjóðandi. Hafi hann fundið, að það var fjárhagsstaða hans, sem þessir aðilar vantrostu.

Tilboðin í umrætt verk kvað Jóhann hafa verið opnuð 17. nóvember 1970, og kvaðst hann aðspurður muna það, að þá hafi hann verið búinn að leggja inn veðleyfi nefndra hjóna í Útvegsbankann í Kópavogi.

Nokkru eftir að tilboðin voru opnuð, kvaðst Jóhann hafa heyrt það hjá starfsmanni einum í byggingardeild borgarverkfræðings, að öll tormeðki væru á því, að hann fengi verkið. Því kvaðst hann hafi orðið sér úti um vottorð eða yfirlýsingu hjá þáverandi byggingarfulltrúa borgarinnar, sem hljóðaði um það, að verk þau, sem hann hafði áður framkvæmt fyrir borgina, væru sómasamlega af hendi leyst. Vottorði þessu kvaðst hann hafa komið til borgarverkfræðings, en hann hafði endanlegt úrskurðarvald í þessu efni.

Ítrekað aðspurður kvaðst Jóhann glögglega muna það, að hann hafi eingöngu talað við Ásgrím Albertsson um veðleyfið og væntanlega tryggingu, ef hann fengi verkið, en aldrei hafi hann talað við Baldur Ólafsson um þetta efni. Það hefði hann ætlað sér að gera, strax og hann fengi vitneskju um, að hann ætti kost á að fá verkið. Jóhann tók fram í þessu sambandi, að hann hefði aldrei farið fram á aukna yfirdráttarheimild, enda talið það tilgangslaust.

Nánar aðspurður um tékkana, sem biðu óbókaðir hinn 30. nóvember 1970, en bókfærðir voru síðar þann dag, kvaðst Jóhann ekki hafa beðið um neina sérstaka fyrirgreiðslu bankans þeirra vegna og tók fram, að undirskrift sín á tryggingarbréfið hafi frá sinni hendi ekki verið að neinu leyti í sambandi við nefnda tékka, heldur eingöngu bundin við að setja tryggingu, svo bankinn gæti tilkynnt, að tilskilin trygging væri fyrir hendi fyrir verkið við Leirulæk.

Jóhann Welderhaug kvaðst hafa orðið fyrir miklu sálarlegu áfalli um 20. nóvember 1970. Hafi þetta orsakast af því, að honum var neitað um greiðslu á reikningum að upphæð kr. 400.000.00 af hendi Reykjavíkurborgar, en um var að ræða reikninga fyrir gerð grunnplötu dagheimilis við Blöndubakka. Hafi hann af þessum sökum leitað til Kristjönu Helgadóttur, heimilislæknis síns, og fengið hjá henni tvenns konar taugalyf. Hafi hann tekið þessi lyf frá upphafi í meiri mæli en forskrift nam. Hann kvaðst síðar hafa leitað til Alfreðs Gíslasonar læknis eftir tilvísun Kristjönu, og fékk hjá honum önnur lyf. Jóhann lýsti áhrifum lyfjanna þannig, að þau hafi á margan hátt minnt á áfengisáhrif.

Forsendur og niðurstaða.

Frásögn kæranda í máli þessu, Péturs Andréssonar, um atvik þau, sem leiddu til útgáfu yfirlýsingarinnar 2. nóvember 1970, einkum að því er varðar tilætlaða beitingu skjalsins og þau skilyrði, sem hún skyldi háð, er ekki svo ljós og ákveðin sem skyldi. Þykir því verða að leggja til grundvallar skýrslur ákærða Jóhanns Walderhaugs í því efni, en samkvæmt þeim átti notkun skjalsins að vera eingöngu bundin við það að leggja það fyrir í banka í því augnamiði, að Jóhann Walderhaug fengi setta tryggingu til handa Reykjavíkurborg, ef tilboði hans í margnefnt verk yrði tekið og verksamningur gerður. Skyldu þá og nefnd hjón tilkvödd sérstaklega til að árétta veðsetningarleyfi sitt, er gengið yrði til fullnustu frá tryggingargæringnum við bankann.

Útgáfa tryggingarbréfsins 30. nóvember 1970 í krafti yfirlýsingar hjónanna braut því algerlega í bága við tilætlaða og samþykktu ráðstöfun skjalsins.

Eins og rakið hefur verið hér að framan, hefur ákærði Jóhann Walderhaug frá upphafi staðfastlega og eindregið synjað fyrir það, að hann hafi vitað eða á nokkurn hátt verið ljóst, er hann undirritaði greint tryggingarbréf, að hann væri með því að veðsetja húseign Péturs Andréssonar með þeim hætti sem bréfið hljóðaði um, heldur hafi hann staðið í þeirri trú, að undirskrift hans á skjalið væri í því skyni gerð, að bankinn gæti svarað því til fyrir hans hönd, að tilskilin trygging yrði sett, ef hann fengi verkð, sem hann sóttist eftir.

Þótt um það verði ekkert fullyrt, ber ekki að telja það óhugsandi, eins og upplýst er um atvik öll, að Jóhann Walderhaug hafi ekki litið mjög grannt á skjalið, sem hann var að undirrita, og hafi jafnvel ekki litið á framhlið þess, en þar var upphæð m. a. tilgreind, sbr. það sem að framan er rakið.

Þegar litið er til þess, sem fyrir liggur í málinu um gerð og undirritun tryggingarbréfsins og aðdraganda þess, verður ekki talið, að nokkuð það sé fram komið, sem veiti beina eða óýggjandi sönnun um það, að staðhæfingar Jóhanns Walderhaugs um þessi atriði séu rangar, og ekki verður talið, að þær séu svo fjarstæðukenndar, að þeim verði þegar í stað með skynsamlegum rökum vísað á bug.

Þegar það er virt, sem nú hefur verið rakið, verður ekki talið sannað, að ákærði Jóhann Walderhaug hafi undirritað greint skjal með ásetningi um misnotkun veðleyfisýfirlýsingar nefndra hjóna og í auðgunar- og blekkingarskyni eða að öðru leyti með ásetningi notað skjalið á sviksamlegan hátt.

Samkvæmt ofansögðu verður því með tilvísun til 18. gr. alm. hegningarlaga nr. 19/1940 að sýkna ákærða Jóhann S. Walderhaug af kröfum ákæruvalds í málinu.

Sem í ákæruskjali greinir er ákærða Baldri Ólafssyni aðallega gefið að sök að hafa veitt fulltingi sitt við brot á 157. gr. alm. hegningarlaga.

Ekki eru sönnur að því færðar, að ákærða Baldri Ólafssyni hafi verið gert það ljóst eða um það vitað, hverjum skilyrðum beiting yfirlýsingar hjónanna skyldi háð, og ekki var um það nein vísbending í skjalinu sjálfu.

Verður hann því sýknaður af þessum lið ákærunnar.

Til vara er Baldur Ólafsson ákærður fyrir brot á ákvæðum XIV. kafla alm. hegningarlaga, 139. gr. eða 141. gr. laganna.

Telja verður, að ofangreindar lagagreinar kaflans eigi við um bankastarfsmenn, ef því er að skipta, en því er andmælt í málsvörn ákærða.

Þegar athugaður er þáttur ákærða Baldurs Ólafssonar í máli þessu, eins og upplýst er um hann, verður ekki talið, að efni séu til þess að dæma sakfellingu eftir 139. gr. hegningarlaganna. Þá verður eigi talið, að hann hafi sýnt af sér stórfellda vanrækslu eða hirðuleysi, svo refsivert sé.

Verður hann því sýknaður af kröfum ákæruvalds um brot á 139. gr. eða 141. gr. alm. hegningarlaga.

Eftir þessum úrslitum málsins ber að leggja á ríkissjóð allan kostnað sakarinnar, þar með talin málsvarnarlaun skipaðra verjenda hinna ákærðu, hæstaréttarlögmannanna Ólafs Þorgrímssonar og Axels Kristjánssonar, kr. 30.000.00 til hvors.

Dómsorð:

Ákærðu, Jóhann Severin Walderhaug og Baldur Ólafsson, skulu vera sýknir af kröfum ákæruvaldsins í máli þessu.

Allur kostnaður sakarinnar greiðist úr ríkissjóði, þar með talin málsvarnarlaun skipaðra verjenda ákærðu, hæstaréttarlögmannanna Ólafs Þorgrímssonar og Axels Kristjánssonar, kr. 30.000.00 til hvors.
